

PAYDAŞ ANALİZİ ve POLİTİKA RAPORU

Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul!
Mart 2018, İstanbul

PAYDAŞ ANALİZİ ve POLİTİKA RAPORU

Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul!
Mart İstanbul, 2018

Raportör
Zeynep M. Sanduvac , Sosyal Hizmet Uzmanı

Tasarım
İdil Türkmen

Bu rapor Sivil Düşün AB Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır.
Bu rapor içeriğinin sorumluluğu tamamıyla Nirengi Derneği'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti.....	4
A. Giriş.....	7
B. Amaç.....	10
C. Yöntem.....	10
D. Paydaş Analizi.....	12
E. Bulgular.....	22
F. Sonuç ve Öneriler.....	34

EKLER

- Ek 1: Çalıştay programı
- Ek 2: Kaynaklar
- Ek 3: Kurumsal görüşmeler için yarı yapılandırılmış açık uçlu soru seti
- Ek 4: Görüşülen kurum ve kuruluşların listesi

AB	Avrupa Birliği
Alo 183	Sosyal Destek Hattı
ASP	Aile ve Sosyal Politikalar
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BSRM	Bakım Sosyal Rehabilitasyon Merkezi
CB	Cumhuriyet Başsavcılığı
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇBA	Çocuk Büro Amirliği
ÇHM	Çocuk Hakları Merkezi
ÇİM	Çocuk İzleme Merkezi
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
ÇKM	Çocuk Koruma Merkezi
ÇKUAM	Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi
ÇM	Çocuk Merkezi
İB CHM	İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
SB	Sağlık Bakanlığı
SDM	Sosyal Destek Merkezi
SHM	Sosyal Hizmet Merkezleri
SİR	Sosyal İnceleme Raporu
SOP	Standart Operasyon Prosedürleri
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	Yükseköğretim Kurumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Nirengi Derneği ekibi olarak, çocuk istismarının sadece vücuttaki morluklar, kırılmış kemiklerden ibaret olmadığına inanıyoruz. Her ne kadar fiziksel istismar, çocuk istismarının en görülen ve gözlenebilen şekli olsa da cinsel, duygusal, sosyal ve zihinsel istismarın da çocuk üzerinde çok derin yaralar ve zararlar oluşturması kuvvetle mümkündür.

Çocuk istismarı sorunu bir buzdağı formundadır. Fark edilen, kamuoyuna yansıyan, adli makamlara gelen vakalar sadece buzdağının görünen kısmını oluştururken buzdağının altındaki durum bilinmezliğini korumaktadır.

Çocuk ihmal ve istismarı toplumsal bir sorundur. Hiçbir sektörye da kurumun tek başına çocuk ihmal ve istismarını önleme konusunda kaynakları, yetki ve otoritesi yeterli olmayacaktır. Bununla birlikte, Nirengi Derneği olarak, Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De! çalışmalarımızda önemli bir sorun alanı olarak gördüğümüz konu; ilgili kurum ve kuruluşların rol ve sorumlulukları, Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)'nda ayrıntılı şekilde belirtilmekle birlikte, kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon alanındaki zafiyet

(boşluk) olgunun çocuğun yüksek yararına, bütüncül şekilde ele alınmasını, kaliteli ve hesap verebilir (accountable) bir hizmet sunulmasını engellemektedir.

Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul! Paydaş Analizi ve Politika Dokümanı, Sivil Düşün AB Programı desteği kapsamında hazırlanmıştır. Rapor, çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili konuya iki açıdan katkı sağlamayı hedeflemektedir.

- Birincisi, Paydaş Analizi/Matrisi çıkarmak; Çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan kurum ve kuruluşlarla ilgili, kim, neyi, nasıl yapıyor matrisi de dahil olmak üzere bir paydaş analizi (haritası) çıkarmak ve dijital ortamda raporlamak.
- İkincisi ise, Bilgi ve Farkındalığın Arttırılmasına, Müdahalenin ve Baş etmenin/ Sağaltımın desteklenmesine katkıda bulunmak üzere mevcut durum bulgularını paylaşmak ve öneriler getirmek.

Bu çerçevede çocuk ihmal ve istismarı ya da

şüphesi söz konusu olduğunda a. bildirim (ihbarı) almak, b. müdahale etmek ve c. sağaltım- iyileştirme için rol ve sorumluluğu olan kurum ve kuruluşlara odaklanıldı.

Çocuk ihmal ve istismarında bildirim almak, müdahale etmek ve sağaltım- iyileştirme ile doğrudan ilgili kurum ve kuruluşlar için bir paydaş analiz tablosu hazırlandı. Söz konusu paydaş analizi çerçevesinde, çocuk ihmal ve istismarı durum analizi bulguları ise şu başlıklar altında paylaşıldı: Yasal düzenlemeler ve koordinasyon; Vaka yönetimi ve standart operasyon prosedürleri (SoP) ; Fark etme yükümlülüğü ve bildirim yükümlülüğü; Mağdur çocuk-müdahaleden sorumlu kuruluşlar; mağdur çocuk- sağaltım ve iyileştirmeden sorumlu kuruluşlar; Eğitim ve bilgilendirme.

Ardından, Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul! Politika Dokümanı Sonuç ve Önerileri de 7 temel başlıkta ele alındı: Çocuk ihmal ve istismarı toplumsal bir sorundur; Yasal düzenleme, Özel ihtisas kurumları ve hizmetleri; Koordineli çalışma ve takip; Standart Operasyon Prosedürleri (SOP); Ortak tutum, bilgi, beceriler

ve uygulamalar; Hizmet kalitesi ve hesap verebilirlik.

Bitirirken: Çocuk ihmal ve istismarı ülkemizde yaygın, ciddiye alınması gereken, ama önlenabilir bir toplumsal sorundur. Bu konuda herkesin yapabileceği birtakım aktiviteler olmakla beraber kamu kurum ve kuruluşları bağlamında atılması gereken çok önemli adımlar bulunmaktadır. Bu adımların atılmasında karar vericilerin ve kamu görevlilerinin görevi ve sorumluluğu bulunurken, STK'lar, üniversiteler, donör kuruluşların vb. kuruluşların da somut ve ülkemize uyarlanabilir öneriler ile karar vericileri desteklemesi önemlidir. Vatandaşların ve ailelerin de çocuk ihmal ve istismarı konusunda öncelikle kendi tutum davranışlarının sonuçlarının farkında olması önemlidir. Ek olarak, vatandaşların, çocuk ihmal ve istismarı konusunda karar vericilerin ve kamu görevlilerinin adım atılmasını talep etmek ve izlemek hakkı ve sorumluluğu bulunmaktadır.

2015 yılına göre 2016 yılında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısındaki artış

%10

GİRİŞ

Nirengi Derneği ekibi olarak, çocuk istismarının sadece vücuttaki morluklar, kırılmış kemiklerden ibaret olmadığına inanıyoruz. Her ne kadar fiziksel istismar, çocuk istismarının en görülen ve gözlenebilen şekli olsa da cinsel, duygusal, sosyal ve zihinsel istismarın da çocuk üzerinde çok derin yaralar ve zararlar oluşturması kuvvetle mümkündür.

Son yıllarda ülkemizde çocuk istismarı olaylarındaki artış ilgili kamu yöneticileri, hukukçular, sağlık çalışanları, akademisyenler ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) çalışanları tarafından açıkça ifade edilmektedir. Çeşitli medya kanalları aracılığı ile çocuk istismar vakaları farklı formlarda sıklıkla kamuoyuna yansımaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) resmi verilerine göre¹, "Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen suç mağduru çocuk² sayısı 2016 yılında, 2015 yılına göre %10 oranında artarak 333 bin 435 oldu (%65,4'ü erkek çocuk, %34,6'sı ise kız çocuk). 2016 yılında, güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen veya getirilen 158.343 çocuğun mağduriyetine neden olan 22 suç türü arasında

cinsel suçlar 16.877 (2.202 erkek çocuk; 14.671 kız çocuk) vaka ile %10,65'lik bir dilime sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara"³ ait verilerine göre, 2014 yılında 1.377'si (%2,2) erkek, 9 bin 718'i (%19,1) kız çocuğu olmak üzere 11 bin 95 çocuk cinsel suça maruz kaldı. Cinsel suça maruz kalan çocukların %57,6'sını 15-17 yaş grubu, %23,9'unu 12-14 yaş grubu, %18,5'ini ise 11 yaş ve altındakiler oluşturdu.

TÜİK, 2014 yılı verilerine göre "cinsel suça maruz kalan çocukların illere göre dağılımında", İstanbul 1234 vaka ile ilk sırada yer alırken, İzmir 786 vaka ile ikinci, Adana 528 vaka ile üçüncü sırada yer aldı.

Bir diğer çarpıcı veri konusu, TÜİK'in Adli istatistiklerinden gelmektedir. Adli istatistiklere göre 2010 yılında ceza mahkemelerinde çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar kapsamında açılan dava sayısı 16 bin 135 iken, 2015 yılında bu sayı % 5,09 artış ile 16 bin 957'ye yükselmiştir. Açılan bu davalardan çıkan dava sayısı ise 2010 yılında 10 bin 41 iken, 2015 yılında %87,48 yükselerek 18 bin 825 olmuştur.

TÜİK "Çocuğun cinsel istismarı, suç ve karar sayıları" ilgili yaptığı araştırmadan, ceza mahkemelerinde çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar kapsamında suç ve karar sayılarında 2002'de 7 bin 258 olan sayı, 2012'de 20 bin 663'e çıkmıştır.⁴

¹ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara ait veriler <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24680> (2016).

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21544> (2015).

² Suç mağduru çocuk: Suç mağduru çocuk, bir suçtan doğrudan zarar gören childtur. Yani suçun mağ- duru olan çocuk suçun konusu olan davranışın etkisini doğrudan kendisinde hisseden childtur. <http://www.magdur.adalet.gov.tr/images/suc-magduru-cocuk-ne-demektir.pdf>

³ TÜİK <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=zqz9h0pcQbN27wscgg9rhTnY1syvprVnVph7h3lJFN2gqf36fh-PQ!-1519630318?id=18525> (2014).

⁴ Adana Barosu Çocuk Hakları Komisyonu Bşk. Avukat Veysel Tuncil. Çocuk adalet sistemi Paneli, Adana. 2014.

Görüldüğü üzere, çocuk istismarı sorunu bir buzdağı formundadır. Fark edilen, kamuoyuna yansıyan, adli makamlara gelen vakalar sadece buzdağının görünen kısmını oluştururken buzdağının altında ki durum bilinmezliğini korumaktadır.

Çocuk ihmal ve istismarı toplumsal bir sorundur. Hiçbir sektör ya da kurumun tek başına çocuk ihmal ve istismarını önleme konusunda kaynakları, yetki ve otoritesi yeterli olmayacaktır. Bu nedenle aile, okul ve ilgili tüm kurum ve kuruluşların da dahil olduğu etkin koruma ve müdahale programlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Özellikle okul temelli çocuk ihmal ve istismarını tanıma, değerlendirme ve yönlendirme sistemlerinin önemli işlevleri vardır.

Çocuk haklarının yaygınlaştırılması genel bağlamında, çocukları ihmal ve istismara karşı korumaya yönelik tüm programların ve girişimlerin, bir dizi farklı disiplin ve sektörle etkileşimli olarak gerçekleştirilmesi, ihmal ve istismarın önlenmesi için sektörler arası iş birliği ve koordinasyonun sağlanması zorunludur⁵.

İstismara uğramış çocuklara ne kadar erken yardım edilirse, kendilerini onarmak ve şiddet döngüsünü kırmak için o kadar yüksek şansları olur. Erken müdahale ile şiddetin kendini tekrar eden yapısı önlenabilir. Çocuk istismarının genel işaretlerini ve müdahale etmek için neler yapılması gerektiğini bilerek, bir çocuğun hayatında çok büyük bir fark yaratmak mümkündür. Bunlara ek olarak, çocuk istismarının önlenmesi ve sonuçlarıyla baş edilmesi için daha sistematik, çoklu disiplinlerinin yer aldığı bütüncül ve birleştirici bir anlayışa ihtiyaç olduğunun farkındayız.

Nirengi Derneği olarak, Mersin Valiliği ve Mersin İl MEM Md.lüğü iş birliği ile Mersin'de 2016 ve 2017 yıllarında iki dönem Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De! Mersin, Çocuk İstismarına

Karşı Okul Temelli Standart Operasyon Prosedürü geliştirilmesi projesi gerçekleştirdik.

Bu çalışmada da çocuk ihmal ve istismarı konusunda kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon zayıflığı (yokluğu), kurumlar arası 'vaka yönetimi' anlayışı ile çalışılmaması bilinen ancak yine de çarpıcı şekilde yüzleşilen önemli bir sorun alanı olarak karşımıza çıktı. Bu konudaki bir diğer tespitimiz de çocuk istismarı konusundaki koruyucu- önleyici, müdahale, iyileştirme- sağaltım çalışmaları her ilde farklı şekillerde ele alınmaktadır.

İlgili kurum ve kuruluşların rol ve sorumlulukları, Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)'nda ayrıntılı şekilde belirtilmekle birlikte, kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon alanındaki zafiyet (boşluk) olgunun çocuğun yüksek yararına, bütüncül şekilde ele alınmasını, kaliteli ve hesap verebilir (accountable) bir hizmet sunulmasını engellemektedir. Daha fazla bilgi için web link: www.nirengiderneği.org

Bu nedenle çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan bütün kuruluşların 'çocuğun yüksek yararına' stratejik bir anlayış ile iş birliği yapması çok önemlidir.

Bu kapsamda, Nirengi Derneği olarak, 10 Mart 2018 tarihinde, İstanbul'da, Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul Atölye Çalışmasını Sivil Düşün AB Programı desteği ile gerçekleştirdik.

Söz konusu atölye çalışmasında, ilgili kamu kuruluşları ve STK temsilcileri ile üniversite ve özel sektör katılımcıları ile çocuk istismarı konusunu kurumlar arası ve disiplinler arası bir yaklaşım ile derinlemesine ele aldık.

Bilgi için Ek 1: Çalıştay programı

Çocuk İstismarı alanında Paydaş Analizi ve Politika dokümanı niteliğindeki bu rapor Sivil Düşün AB Programı proje desteğinde kapsamında hazırlanmıştır.

⁵ <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/n/g/ngo-guidebook-tr.pdf>

AMAÇ

Bu rapor çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili konuya iki açıdan katkı sağlamak amacı ile hazırlanmıştır.

- Birincisi, Paydaş Analizi/Matrisi çıkarmak; Çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan kurum ve kuruluşlarla ilgili, kim, neyi, nasıl yapıyor matrisi de dahil olmak üzere bir paydaş analizi (haritası) çıkarmak ve dijital ortamda raporlamak.
- İkincisi ise, Bilgi ve Farkındalığın Arttırılmasına, Müdahalenin ve Baş etmenin/Sağaltımın desteklenmesine katkıda bulunmak üzere mevcut durum bulgularını paylaşmak ve öneriler getirmek.

YÖNTEM

Çocuk İstismarı alanında Paydaş Analizi ve Politika dokümanı hazırlanırken veri toplama açısından çeşitli yöntemler kullanıldı.

- Literatür taraması; çocuk ihmal ve istismarı konusunda var olan kaynaklar detaylı biçimde araştırıldı. Bu konuda bir referans listesi hazırlandı. *Ek 2: Kaynaklar*
- Kurumsal ziyaretler (ikili görüşmeler); Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De Mersin Projesi kapsamında ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri ile yapılan görüşme notları kullanıldı. Görüşme notları, görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan bir soru seti aracılığıyla toplanan verilerin analizi ile oluşturdu. *Ek 3: Kurumsal görüşmeler için Yarı yapılandırılmış açık uçlu soru seti. Ek 4: Görüşülen kurum ve kuruluşların listesi*
- Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul! Atölye Çalışmasında elde edilen veriler kullanıldı:
 - a. Panel bölümünde panelistlerinin konuşmalarından derlenen notlar kullanıldı.
 - b. Atölye Çalışması kapsamındaki Grup Çalışmalarında hazırlanan poster sunumlardan derlenen notlar kullanıldı.

10 Mart, Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul Atölye Çalışması Grup Çalışma Konuları

- Grup 1: Çocuk istismarında mevcut durum. Moderatör, Solmaz Havuz, Nirengi Derneği
- Grup 2: Yasal çerçeve ve mevzuat. Moderatör, Ayşe Gür Turaboğlu, Nirengi Derneği
- Grup 3: Kurum ve kuruluşlar arası iş birliği. Moderatör, İdil Türkmen, Nirengi Derneği

10 Mart, Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul Atölye Çalışması Panelistler ve Konuşma Konuları

Moderatör: Zeynep M. Sanduvaç, Nirengi Derneği

- Prof.Dr.Oğuz Polat-Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddeti Araştırma Merkezi
Olgularda disiplinler arası süreç
- Ali Ergen- Cumhuriyet Savcısı
Çocuk istismarında yargıya intikal eden olaylar; yargılama sürecinde yaşanan zorluklar
- Ayşenur Demirkale- İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi Başkan Yrd.
Yasal düzenlemelerde çocuk istismarı ve uygulama sorunları
- Dr.Bülent İlik-Başkent Üniversitesi Öğr.Gör.-Sosyal Hizmetler Eski Gen.Md.
Türkiye’de çocuk istismarı ve çocuk koruma, sosyal hizmet sistemine genel bakış
- Mehmet Hilmi Eren- Uzm.Psik.Dan. Zeytinburnu RAM Md.
Çocuk istismarında RAM destek uygulamaları
- Suzan Birel-Uzm.Psik.Dan.- Esranur Özer-SHU,Öğr.Gör.-Şişli Çocuk İzlem Merkezi- Şişli Hamidiye Etfal Eğt. Araş. Hast.
ÇİM Modeli- çocuk istismarında disiplinler arası bir bakış açısı

KURUMSAL PAYDAŞ ANALİZİ

Paydaş analizinde, çocuk ihmal ve istismarı sorunundan doğrudan veya dolaylı şekilde etkilenen ve/veya sorunun ele alınmasında etkili- sorumlu olan kurum ve kuruluşların belirlenmesi üzerinde duruldu. Bu çalışmada anahtar kuruluşların söz konusu sorun ya da program için muhtemel etki dereceleri belirlendi.

Bu çerçevede çocuk ihmal ve istismarı ya da şüphesi söz konusu olduğunda a. bildirim (ihbarı) almak, b. müdahale etmek ve c. sağaltım-iyileştirme için rol ve sorumluluğu olan kurum ve kuruluşlara odaklanıldı.

Çocuk ihmal ve istismarında bildirim almak, müdahale etmek ve sağaltım- iyileştirme ile doğrudan ilgili kurum ve kuruluşlar aşağıdaki paydaş analiz tablosunda yer almaktadır.

Bildirim Alma

Çocuk ihmal ve istismarı ya da şüphesi söz konusu olduğunda çocuğun derhal koruma altına alınması için yasal olarak 'bildirimde bulunma ve bildirim alma zorunluluğu' vardır. T.C. devleti, bu konuda ilgili kurum ve kuruluşları belirlemiş ve sorumluluk vermiştir. Aynı şekilde, çocukla çalışan ve bağlantıda olan kişilere de bildirimde bulunma görevi vermiştir.

Bildirim alan kurum ve kuruluşlar:

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM)
- ASPB Alo 183 Sosyal Destek Hattı-ASP Bölge İletişim Merkezi
- Cumhuriyet Başsavcılıkları (CB)
- Barolar
- Kolluk

Müdahale

Çocuk ihmal ve istismarı ya da şüphesi söz konusu olduğunda T.C. devleti buna müdahale etmek ve çocuğun korunmasını sağlamak için ilgili kurum ve kuruluşları belirlemiş ve sorumluluk vermiştir. Müdahaleden sorumlu kurum ve kuruluşlar (ifade alma, adli muayene ve diğer soruşturma işlemleri için)

- Sağlık Bakanlığı (SB), Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve Hastaneler
- Üniversite Tıp Fakültesi, Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezleri (ÇKUAM)
- Adli Tıp Kurumu
- Çocuk Mahkemesi(ÇM), çocuğun korunması boyutu

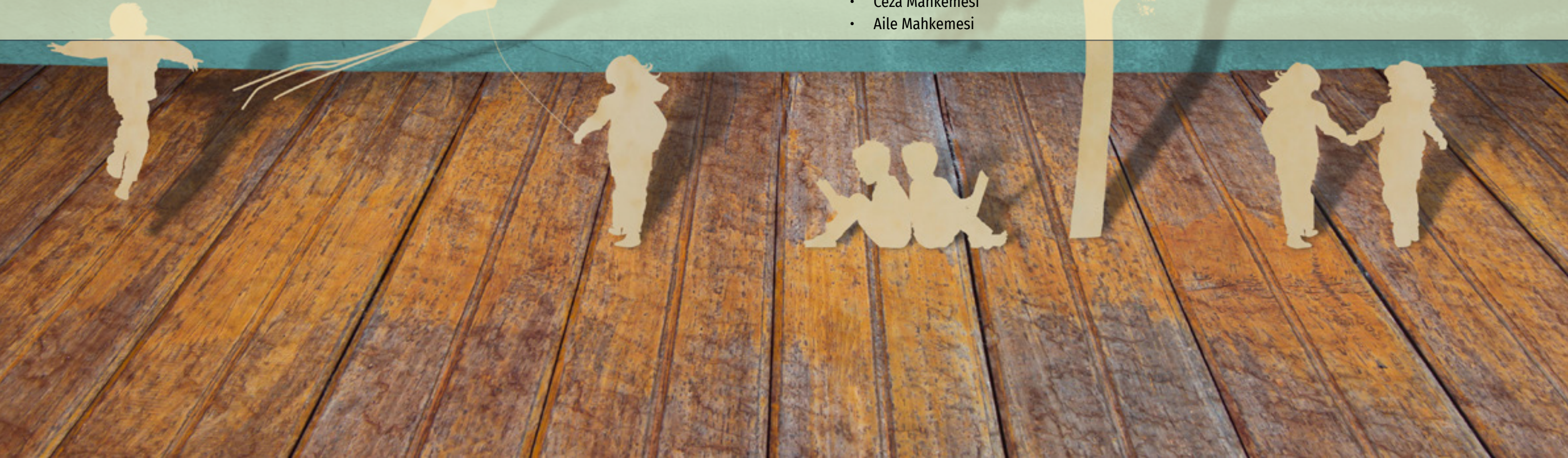
Bu çerçevede, bu suçu isleyen kişilerin kovuşturulmasından sorumlu kurum ve kuruluşları da belirlemiştir.

- Ceza Mahkemesi
- Aile Mahkemesi

Sağaltım - İyileştirme

Çocuk ihmal ve istismarı ya da şüphesi söz konusu olduğunda, mağdur çocuğun sağaltımı ve iyileştirilmesi (topluma entegrasyonu) için TC devleti ilgili kurum ve kuruluşları belirlemiş ve sorumluluk vermiştir.

- ASPB İl Müdürlükleri /Sosyal Hizmet Merkezleri; Müdahale kapasitesi; ayni ve/veya nakdi yardım: ÇİM'deki suç mağduru çocuk için; sosyal inceleme raporu; ilgili tedbir kararlarının yerine getirilmesi; kurum koruması; Bakım Sosyal Rehabilitasyon Merkezi (BSRM), yurt veya yuva, koruyucu aile.
- İl Sağlık Müdürlükleri; Müdahale kapasitesi; ÇİM, hastane
- İl Milli Eğitim Müdürlükleri; Müdahale kapasitesi; okul ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM)

6

17

KURUMSAL PAYDAŞ ANALİZİ

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Gen. Md.lüğü, İl Emniyet Md.lüğü, Çocuk Şube Md., Çocuk Büro Amirliği (ÇBA)

Çocuklara yönelik Emniyet Müdürlüğü tarafından sağlanan hizmetleri yürüten ve ayrıca 0-18 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri, davranış bilimleri, söz konusu yaş grubuna özel mülakat teknikleri ve iletişim becerisi gibi konularda özel eğitim almış bir polis birimidir⁶.

Başta Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair sözleşme olmak üzere yürürlükteki mevzuat esas alınarak emniyet teşkilatının çocuklara yönelik hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" 13.04.2001 gün ve 24372 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni yapılanma ile Küçükleri Koruma Şube Müdürlükleri Çocuk Şube Müdürlüklerine; Küçükleri Koruma Büro Amirlikleri ise Çocuk Büro Amirliğine dönüştürülmüştür. Bu güne değin Küçükleri Koruma Şube Müdürlükleri tarafından yürütülen korunmaya, yardıma muhtaç, buluntu, kimliği tespit edilemeyen, sokakta yaşayan, başboş, terk edilmiş, mülteci, refakatsiz ve benzeri çocuklara yönelik hizmetlerin yanı sıra, suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukların adli-idari tüm suç soruşturmaları da Çocuk Şube Müdürlükleri / Büro Amirlikleri tarafından yürütülmektedir⁷.

⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği / Çevrimiçi Erişim Sitesi: www.resmigazete.gov.tr/eskil-er/2001/04/20010413.htm Çevrimiçi Erişim Tarihi: 10.03.2018

⁷ a.g.e.

⁸ ASPB. (2013). Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı: 2013-2017. Çevrimiçi Erişim Sitesi: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/54ad4cd6369dc5dac028bda2/ulusalcocukhaklarstratejibelgesiveeylemplani.pdf> Çevrimiçi Erişim Tarihi: 10.03.2018

Sağlık Bakanlığı, Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)

Her il için ayrı olmak üzere Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler, kurumlar bünyesinde kurulması planlanan, cinsel istismara uğramış olma şüphesi altındaki mağdur çocukların, ifade alma, adli muayene ve diğer her türlü soruşturma işlemlerinin tek merkezde yapıldığı yerlerdir. ÇİM'de mağdur çocukla ilgili ön görüşme, aile görüşmesi, adli görüşme, adli- fiziki muayene, psikolojik sağlığının değerlendirilmesi işlemleri yapılır⁸.

ÇİM ekibi içerisinde çocuk hekimi, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişim uzmanı, adli tıp uzmanı, çocuk psikiyatrist ve hemşire bulunur.

2018 yılı itibari 27 ilde ÇİM açılmıştır. Bu merkezlerin ülke genelinde yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması için çalışmalar halen devam etmektedir. İstanbul'da 3 adet ÇİM hizmet vermektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Çocuk Hizmetleri Gen. Md., İl ASP Md.lüğü, Çocuk Hizmetleri / Sosyal Hizmetler Şube Md.lüğü

Çocuk Hizmetleri Şubelerinin görevleri şöyle belirlenmiştir⁹.

Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaları oluşturmak ve uygulamaya koymak.

Gerektiğinde tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yapmak ve sosyal inceleme raporunu (SİR) yetkili mercilere göndermek. Gerektiğinde verilebilecek tedbir kararları: bakım tedbiri, danışmanlık tedbiri, sağlık tedbiri, eğitim tedbiri, adli kontrol tedbiri, denetim tedbiri.

ÇİM'de görevli ASPB temsilcisi, çocuğun adli görüşmesinde izleyici olarak bulunur, verilecek tedbir kararları hakkında görüş bildirir. Çocuğun derhal kurum bakımına alınması gereken durumlarda, çocuğun uygun kurum ya da kuruluşa yerleştirilmesini ve takibini gerçekleştirir. Kuruma yerleşecek çocukların nakli için ilgili kuruluşlarla bağlantıya geçilerek teslimini sağlar. ASPB ile ilgili tüm yazışma ve evrak işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlar, gerekli gördüğü ya da Cumhuriyet savcısı tarafından gerekli görülen çocuklar hakkında sosyal inceleme yapar ve SİR düzenleyerek ilgili kurumlara gönderir¹⁰.

⁹ ASPB. (2011) Teşkilat ve görevleri Hakkında KHK. Çevrimiçi Erişim Sitesi: <http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/ulusal-mevzuat/kanun-hukmunde-kararnameler/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanliginin-teskilat-ve-gorevleri-hakkinda-kanun-hukmunde-kararname> Çevrimiçi Erişim Tarihi: 15.03.2018

¹⁰ UNICEF.(2013). Türkiye'de Çocuklar için Adalet. Çevrimiçi Erişim Sitesi: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/7%20VAKA%20TEMELL%C4%B0%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%20K%C4%B0TABI.pdf> Çevrimiçi Erişim Tarihi: 15.03.2018

“İl Çocuk Koruma Koordinasyon sorumluluğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndadır. Multi disiplinli yaklaşım, yani farklı meslek gruplarının, farklı işkollarının bir arada çalışarak sorunun çözümü noktasında adım atması.. Çocuk istismarı alandaki en ciddi eksikliklerden birisidir. Bu anlamda da en büyük sorumluluk Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığındadır.”

Av. Aysenur Demirkale
İst. Barosu ÇHM Bşk.Yrd.

İstismar mağduru olan ve hakkında bakım tedbiri alınan çocuklara yönelik Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM) hizmet vermekte olup mevcut durumda 36 BSRM bulunmaktadır.

İstanbul'da 16 adet Sosyal Hizmet Merkezi bulunmaktadır. Kurum koruması gereken kız ve erkek çocuklar için İstanbul'da 14 adet Çocuk Destek Merkezi bulunmaktadır.

2011 yılında yapılan düzenleme ile il düzeyinde Çocuk Koruma Koordinasyon sorumluluğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na verilmiştir. Bu kapsamda İstanbul'da de ilgili vali yardımcısı başkanlığında İstanbul İl Çocuk Koruma Koordinasyon Kurulu mevcuttur ve çalışmalarını sürdürmektedir.

Üniversite Tıp Fakültesi, Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi(ÇKUAM)

ÇKUAM'ın temel görevlerinden birisi korunma ihtiyacı olan çocukların tanı, tedavi, korunma ve izlenmelerine dair uygulama ve araştırmaların yapılacağı ortamı sağlamaktır¹¹. 9 üniversite bünyesinde YÖK'ten onay alarak kurulmuş ÇKUAM vardır: Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

İstismar mağduru olan ya da olma şüphesi olan çocuklar, Cumhuriyet Savcılığı ya da mahkeme sevkı ile adli tıbbi muayene amacıyla ÇKUAM'a gönderilmektedir. Çocuğun merkeze gelişi, şikâyet, ihbar ya da adli yetkilinin kendi kaynaklarına bağlı olarak istismarı öğrenmesi şeklinde olabilir.

ÇKUAM ekibince, adli tıbbi değerlendirme yapılır. Adli tıbbi değerlendirme yapılırken, çeşitli kurum ve kuruluşlar ile bilgi ve danışmanlık için iş birliği yapılabilir. Örneğin, Baro Çocuk Hakları Komisyonu (ÇHM), İl RAM veya sosyal inceleme raporu için il ASP ile iş birliği yapılabilir. Son aşamada, ekip toplantısı ile tanı konur ve çocuk hakkında adli rapor düzenlenerek, raporu talep eden adli yetkiliye ulaştırılır.

İstanbul'da Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi ÇKUAM bulunmaktadır.

İstanbul'da ÇİM'lerin kurulması ile istismar vakaları adli tıbbi muayene için ağırlıklı olarak ÇİM'lere gönderilmektedir. Bazı istismar vakaları adli tıbbi muayene için İstanbul Cumhuriyet Savcılığı ya da mahkeme tarafından ÇKUAM'a gönderilebilir.

Baro Çocuk Hakları Merkezi

CKK 31. maddesi v3 CMK 234/3. maddesi uyarınca mağdur çocuğun durumunun Cumhuriyet savcısına, baroya, aileye ve ASPB il/ilçe md. lüğüne haber verilmesi gerektiğinden Baro CHK ilk aşamadan olaya dahil olmaktadır. Sonraki aşamada da mağdur çocuğun vekilinin bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, mağdura avukat (vekil) atanması konusu da Baro'nun sorumluluk alanındadır.

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi (İB CHM) 1989 yılından beri faaliyette bulunmaktadır. Gönüllü avukatlardan oluşan İB ÇHM'nin çalışma alanlarından bazı örnekler: Meslek içi eğitim çalışması yapmak; yasa, tüzük, yönetmelik çalışmalarına katılmak, görüş bildirmek; seminer, panel, sempozyum düzenlemek veya katılmak; İstanbul Valiliği ve ilçelerde çocuk koruma kanunu uyarınca verilen tedbirlerle ilgili toplantılara katılmak. Başta okullar ve rehber öğretmenler olmak üzere bilgilendirici toplantılara katılmak; afiş, broşür, dergi çalışmaları ile bilgilendirici ve eğitici faaliyetlerde bulunmak. Diğer illerin Baro

ÇHM'leri ile ortak faaliyette bulunmak; İstanbul ve diğer illerde çocuklarla ilgili davaları takip etmek ve katılmak. TV programlarına katılmak çocuk hakları konusunda bilgilendirici eğitici toplantılar yapmak. Farklı meslek gruplarıyla ortaklaşa eğitici bilgilendirici toplantılar yapmak.

¹¹ UNICEF. (2011). Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri İçin Başvuru Kitabı İhmal ve İstismara Uğrayan Çocuğa Bütüncül Yaklaşım. Çevrimiçi Erişim Sitesi: http://cokmed.org/_ekurs/uploads/1_koruma_merkezi.pdf
Çevrimiçi Erişim Tarihi: 15.03.2018

BULGULAR

Durum analizi bulguları şu başlıklar altında paylaşılmıştır: yasal düzenlemeler ve koordinasyon; vaka yönetimi ve standart operasyon prosedürleri (SoP) ; fark etme yükümlülüğü ve bildirim yükümlülüğü; mağdur çocuk-müdahaleden sorumlu kuruluşlar; mağdur çocuk- sağaltım ve iyileştirmeden sorumlu kuruluşlar; kurumlar arası ortak kullanıma açık veri tabanı; eğitim ve bilgilendirme.

Yasal düzenlemeler ve koordinasyon

Çocuk hakları açısından ülkemizdeki hukuk sistemindeki düzenlemelere bakıldığında uluslararası sözleşmeleri onaylayan ve bunu iç hukuktaki düzenlemelere yansıtan bir hukuk sistemimizin olduğu görülmektedir¹². Özellikle, 3.7.2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu korunma ihtiyacı olan çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemesi bakımından önemli bir yasal gelişmedir.

5395 sayılı ÇKK'nda mevcut kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonun tek elden yapılması için yasal düzenleme getirilmiştir.

Yasal olarak en temel gelişme: 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 08/06/2011 tarih ve 27958 Mükerrer sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2/c ve 8/i maddesi ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda belirlenen tedbirlerin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanmasının ASPB'nin görevleri arasında sayılması olarak verilmektedir.

Ancak uygulamada çocuğun yararı açısından koordinasyon hala bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Vakalar bazında işleyişle ilgili olarak bazı sorunlar veya ihtiyaçlar da saptanmıştır; örneğin, kurumlar arası ve disiplinler arası iş birliği ve iletişimle ilgili prosedürlerin hazırlanması; kurumsal bilgi, beceri kapasitesinin geliştirilmesi; konu ile ilgili profesyonel meslek elemanlarının sayısının ve kalitesinin ciddi şekilde artırılması; mevcut kadronun bilgi, beceri kapasitesinin desteklenmesi- rehberlik ve denetim sağlanması, vb. konulardaki boşluklar dikkat çeken sorun alanlarıdır.

....multidisipliner çalışma bir model olarak oturmak zorunda. Çünkü bunu ne tek başına sağlıkçılar, ne psikologlar, ne hukukçular, ne sosyal hizmet uzmanları çözemiyor; ancak birlikte ve beraber çalışırlarsa sonuç almak mümkün ve buna mutlaka başka bilim dallarını, başka profesyonelleri eklemek lazım.. iletişimciler, sosyologlar, rehber öğretmenler..

Prof.Dr.Oğuz Polat

Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddeti Araştırma Merkezi

¹² Uğurlu Z, ve Gulsen İ. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması. Çevrimiçi Erişim Sitesi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ijoses/article/view/5000121617>
Çevrimiçi Erişim Tarihi: 15.03.2018

“

Türkiye'deki birçok baro tarafından takip edilen Van'da 1.5 aylık bebeğin tecavüzü dava dosyasında, anne uyuşturucu geçmişi olan bir anne, 20'li yaşlarda hamileyken cezaevine giriyor, doğum yapması için cezaevinden tahliye ediliyor.

Anneye ilişkin kurumsal bir takip yok. Doğum yaptıktan sonra erkek arkadaşlarıyla günlük kiralanan evlerde kalıyor ve 1.5 aylık bebek cinsel istismar sonucunda ölüyor. Anne ve erkek arkadaşları yargılanıyor.

Biz Baro ÇHM olarak, bu davaya katılma talebimizi ifade ederken şunu söyledik: *Evet, sanıklar ceza almalıdır. Bununla birlikte asli olarak devletin durduğu yeri de tartışmak gerekir.*

Anne, bir önceki çocuğunu da 14-15 yaşlarında doğum yapmış ve o çocuğu da Sosyal Hizmetlerde barınıyor.

Burada o sürece nerede müdahale edilmiştir ki, bugün artık biz 1.5 aylık bir çocuğun tecavüzü davasındaki sanıkların yargılanmasında indirim nedenleri, artırma nedenleri vb. tartışır noktaya geldik?

”

Av. Ayşenur Demirkale
İst. Barosu ÇHM Bşk.Yrd.

Vaka yönetimi ve Standart Operasyon Prosedürleri (SoP)¹³

İhmal ve istismar vakalarında uzmanlık alanları çerçevesinde pek çok kurum ve kuruluş devreye girmektedir. Bu konudaki rol ve sorumluluklar yasalar ile belirlenmiştir.

Bununla birlikte, tek ihmal ve istismar vakası özelinde bildirim alma- müdahale- sağaltım/ iyileştirme aşamalarında dahil olan bütün kurum ve kuruluşların üzerinde anlaşıldığı, ortak yaklaşım ve aksiyon çerçevesini belirleyen ve vakayı takip eden bir vaka yönetimi sisteminin olmadığı belirlenmiştir.

Buna bağlı olarak kurum ve kuruluşların hem kendi içinde hem de vaka yönetimi açısından izleyecekleri Standart Operasyon Prosedürleri (SoP)'nin de olmadığı belirlenmiştir.

Bir kuruluş vakayı bir diğer kuruluşa devrettikten sonra vaka ile bağlantısı çok büyük ölçüde (bazı kurumlarda tümüyle) kalmamaktadır. Örneğin, çocuk ÇİM'den çıktıktan sonra ÇİM ekibinin o çocuğun 'akıbeti' konusunda bilgisi olmamaktadır.

Fark etme yükümlülüğü ve bildirim yükümlülüğü

Bu iki yükümlülüğün bildirim yükümlülüğü daha çok bilinmekte ve üzerinde konuşulmaktadır. Fark etme yükümlülüğü hemen hemen hiç konu olmamaktadır. Çocukla bağlantıda olan, sağlık, sosyal hizmetler ve eğitim kurumları, vb. çalışanları için yasal olarak bağlayıcı nitelikte 'fark etme' yükümlülüğünün uygulanması yönünde bir mekanizma oluşturulmamıştır.

¹³ Standart Operasyon Prosedürleri (SOP) olayın niteliğine göre nasıl harekete geçileceğinin, hangi zamanlama ve sırayla nelerin yapılacağını önceden planlanmış halini ifade eder(raportör notu)

Oysa 'bildirim' yükümlülüğü için mevzuat çok açıktır. Çocuğun şiddete maruz kalması ya da şüphesi halinde bunun çocuğun korunmasından sorumlu kurumlara bildirmesini sağlamak üzere Devlet 'bildirim yükümlülüğü' getirmiştir.

Çocukla çalışanlar ve bireysel olarak herkes için bildirim görevi yasalar ile zorunlu hale gelmiştir; aksi davranışlar TCK'da bir suç olarak yer almaktadır.

Buna rağmen, bildirim yükümlülüğü konusunda, uygulamada vakalar bazında bazı sorunlar veya ihtiyaçlar da saptanmıştır; örneğin,

- bildirimde bulunan kişinin kimliği genellikle deşifre olmaktadır. Kişiler bu nedenle bildirimde bulunmaktan çekinmektedir;
- özel hayatın gizliliği ve korunma ihtiyacını gözetir biçimde hangi durumların, nasıl bildirileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır;
- çocuk şube- çocuk büro yapılanması ve yaklaşımı kamuoyunda yeterince bilinmediğinden istismar vakalarının adli kolluğa* bildirilmesi ve adli kolluğun müdahalesi fikri caydırıcı- (çekince) neden olabilmektedir.

* Adli kolluk: Türkiye'de Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik komutanlığı ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü adli kolluk görevini yürütmektedirler.

Çocuk istismarı ile ilgili bildirimler (ihbarlar) farklı kurumlara yapılabilmektedir.

İhbarları alarak mağdur çocuğun durumunu değerlendirecek çok disiplinli bir değerlendirme ve izleme sisteminin olmayışı dikkat çekmektedir. İhbarı alan kolluk birimler, adli görüşmeyi yapan ÇİM ve il ASP Md. lüğü arasında doğrudan bağlantılı bir çalışmanın olmadığı belirlenmiştir.

SB ÇİM ve Üniversite ÇKUAM gibi çok disiplinli çalışma esasına göre çalışan bir yapının kurulmuş olması bütün paydaşlarca olumlu değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, ÇİM'ler sadece cinsel istismar mağdurlarına yöneliktir ve pilot uygulama ile kısıtlı sayıda ilde hizmet vermektedir.

- Mevcut durumda Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve üniversite hastanelerine bağlı Çocuk Koruma Merkezleri (ÇKM) birbirinden bağımsız çalışmaktadır. Örneğin, ÇİM'lerin olduğu illerdeki üniversitelerin ÇKM'nden adli muayene konusunda destek alınmamaktadır. Adli muayene için ildeki kamu hastanelerinden adli muayene uzmanlığı olmayan doktorlardan muayene talep edilebilmektedir.

- Kolluk birimleri ile il ASP Md.lüğü arasında mağdur çocuğa ilişkin bildirim ve teslim etme konularında doğrudan bir bağlantı olmadığı görülmüştür.

- Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde sorun alanlarına göre çeşitli uzmanlık büroları bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Çocuk Bürosudur. Örneğin, İstanbul'daki Çocuk Büroları, mağdur çocuklarla ilgili bildirimden başlayarak olaya ilk aşamada dahil olmaktadır.

Genel olarak ülke çapında mevcut Çocuk Bürolarının yeterli personel ve çocuklar için uygun fiziksel koşullar açısından desteklenmesi gerektiği konusu görüşmelerde ifade edilmiştir.

“

Cinsel istismar gerçekten ağır. Biz bunu birebir yaşadığımız için çok daha net görebiliyoruz. Her çocuk farklı etkileniyor cinsel istismardan. Aile yapısına göre değişebiliyor, istismarın niteliğine göre değişebiliyor ve süresine göre değişebiliyor.

...ÇİM'de biz çocuğu tam da merkeze oturtuyoruz. Çünkü iki yön çok önemli bizim için; hem adli yönü, hem sağlık yönü. Çocuğu Adalet Bakanlığına aktarırken bilgiler, veriler kaybolmasın istiyoruz. Bunu yaparken de çocuk(lar) örselenmesin istiyoruz. Ona uygun bir şekilde, onun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, onun önemli olduğunu hissettirecek şekilde, yaşadığı travmatik olayın ayrıntılarını alıyoruz, aynı zamanda onu korumaya çalışıyoruz.

“

**Esranur Özer-SHU,Öğr.Gör.
Şişli Çocuk İzlem Merkezi- Şişli Hamidiye Etfal
Eğt. Araş. Hast.**

**Suzan Birel-Uzm.Psik.Dan.
Şişli Çocuk İzlem Merkezi- Şişli Hamidiye Etfal Eğt.
Araş. Hast.**

“

Benim değinmek istediğim 3 tane odak var. İlki, evet, biz ,multi disipliner, bir alanda çalışıyoruz, ama bu alan aynı zamanda ,multi sektörel, bir alan...

Diğeri, biz 'çocuk hakları' eksenli çalışıyoruz. Çocuk İzlem Merkezine girdiği andan çıktığı zaman periyoduna kadar her bir aşamada çocuğun gelişim dönemlerine, davranışsal boyutuna, algılama potansiyeline, içinde bulunduğu duruma, travmanın özelliklerine göre, çocuk için değil, çocuk ile beraber, bu süreci en az hasar görebilecek şekilde atlatabilmesine yönelik çalışıyoruz.

Üçüncüsü de, biz çocuk hakları ekseninde raporlama ve adli kanıtlar üzerinde çalışıyoruz.

“

Çocukların korunmasına yönelik tedbirlerin uygulanmasında kurumlar arasında sistematik bir koordinasyonun olmadığı saptanmıştır. Örneğin, tedbirlerin belirlenmesi ile çocuğun sağaltım-iyileştirme sürecinden yararlanabilmesinde ailenin ilgisi belirleyici olmaktadır. Tedbirlerin uygulanması konusunda ilgisiz- bilgisiz aileler için kurumlar arası koordinasyon olmadığından çocuğun yararını gözetemeyen bir sistem de işlememektedir.

Mağdur çocukla karşılaşan profesyonel meslek elemanları için temel ve ortak psiko-sosyal destek - müdahale eğitimlerinin sağlanmadığı belirlenmiştir. Verilen eğitimlerin bir standardının olmadığı saptanmıştır.

Vakanın özelliğine göre gereken psiko-sosyal müdahalenin uygulanması ve psiko-sosyal müdahalenin vaka yönetimi içinde ele alınması önemlidir.

“

Yargıya intikal eden cinsel istismar mağduru çocuklarla ilgili bir gözlem... korumasız-parçalanmış aile çocukları, engelli çocuklar, ekonomik yoksulluk içindeki kırsal kesim çocukları, uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlısı çocuklarla ilgili vakalar yargıya daha çok intikal etmektedir.

”

**Ali Ergen
Cumhuriyet Savcısı**

ÇOK GEÇ OLMADAN, ÇOCUK İSTİSMARINA DUR DE!

ALİ ERGEN

Çocuk istismarında yargıya intikal eden olaylar; yargılama sürecinde yaşanan zorluklar

“

...bir yoksulluk döngüsü söz konusu. Az önceki örnek vakada mevsimlik tarımdaki kadın, onun büyükleri de mevsimlik tarım işçisiydi. Yani yoksul aile de dönüyor, yeni yoksul aileyi oluşturuyor.

Yaşam koşulları, eğitim düzeyi, marjinal işler ve benzeri. Ama benim ısrarla üzerinde durduğum konu, birinci oturumda Sayın savcının söyledikleri de onu doğruluyor. Yoksul aile dönüp yeni yoksul aile oluştuğunda, eskisinden farklı olarak daha sorunlu bir yeni yoksul aileyle karşılaşıyoruz; çünkü o geleneksel dayanışmanın çözüldüğü, isteklerin arttığı bir tabloda söz ediyoruz.

”

Dr.Bülent İlik-Başkent Üniversitesi Öğr.Gör.-
Sosyal Hizmetler Eski Gen.Md.

Kurumlar arası ortak kullanıma açık veri tabanı

Suç mağduru çocukla ilgili olarak bildirimin alındığı andan başlayarak, adım adım müdahale ve yönlendirme yapılan ilgili kurum ve kuruluşlar arasında ortak kullanıma açık online bir veri tabanı mevcut değildir. Oysa, etkili bir risk analizi ve vaka yönetimi açısından adli mekanizma içinde bu tür bir veri tabanı ile ilgili düzenleme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Eğitim ve bilgilendirme

Özellikle çocuk ihmal ve istismarında koruyucu önleyici olması açısından önemli bir adım olabilecek 'iyi ve kaliteli anne babalık' konusunda eğitimler mevcut değildir.

Çocuk ihmal ve istismarı konusunda çeşitli kurumlar hem kendi hizmet içi eğitim programlarında hem de kamuoyu (ağırlıklı olarak öğrenciler) için çeşitli projeler ve eğitim çalışmaları yapmaktadır. Ancak, bu eğitimlerin sistematik-standart bir uygulama ve yaklaşım ile ve hedef odaklı yapılmadığı belirlenmiştir. Fark etme yükümlülüğü çerçevesinde ilgili kurumların sistematik proaktif bir çalışmasının olmadığı belirlenmiştir. Örneğin gerek eğitim kurumlarındaki gerekse kurum bakımı altındaki çocuklar için çocukların korunması ve iyilik hallerinin sağlanması yönünde sistematik, hedef odaklı genel taramaların olmadığı saptanmıştır.

“

... aile eğitimi olmazsa olmaz. Anne-babanın bilinçlendirilmesi, doğru kanallarla ve doğru bilgilerle donatılması önemli. Çocuk ihmal ve istismarına karşı bilgi, tutum ve davranışların ebeveynlerde ya da çocuğun bakımından sorumlu kişilerde içselleştirilmesi önemli. Çocuğun dövülüyor olmasının ya da bir tarafını göster diye, çocuğun aile ortamında, akrabalar ortamında konuşuluyor olmasının normalleşmesi durumu olabiliyor. Bir kamu görevlisi olarak bu durumun olumsuzluğuna işaret etmeniz, ailede, toplumda çok abartılı olarak, algılanabiliyorsa burada bir sorun var demektir.

”

Hilmi Eren, Uzm.Psik.Dan.
Bahçelievler RAM Md.

“

Bir-iki ay kadar önce, Gaziantep'ten basına bir haber yansıdı. Suriyeli bir babanın kucağındaki çocuğun ölü olduğu anlaşıldı, baba tutuklandı. Ortaya çıktı ki, yaklaşık 3 ay önce aynı baba, o çocuğu yine ağır bir biçimde dövmüştü. Polis kameralardan tespit etmiş, savcılığa intikal ettirmişti. Savcılık, o çocuğu geri aynı anne ve babaya vermişti. 3 ay sonra çocuğun cenazesiyle karşılaştık.

Acaba çocuğun ölümünden sadece o baba mı sorumlu; yoksa, o çocuğun ölümünde hepimizin farklı sorumlulukları var mı? Örneğin, kimse şu soruyu sormadı, STK'lar mesela şu soruyu sormadı? Acaba savcımız Gaziantep'te bu olayda Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını haberdar etmiş miydi?

Haberdar etmenin ötesinde, bildirim zorunluluğu var. Bildirmiş miydi? Bildirmişse, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bunun gereğini yapmış mıydı, yapmamış mıydı? Bunları ortaya çıkartmadıkça, sorgulamadıkça, sürekli biçimde kendini üreterek ve daha ağırlaşarak üreterek yol almaya devam ediyor.

O zaman, çocuk istismarını konuştuğumuz her noktada kamusal hizmetlerin varlığı ve yokluğunu, sivil toplumun varlığını ve yokluğunu, hatta yurttaş sorumluluğunu da sorgulamalıyız.

Dr.Bülent İlik-Başkent Üniversitesi Öğr.
Gör.-Sosyal Hizmetler Eski Gen.Md.

”

“

...Biz Bahçelievler'de 72 bin çocuğu taramadan geçirdik. 600'e yakın da RAM'a gönderilmemiş, öğrenme güçlüğü, otizm, zihinsel yetersizlik, vb. durumda olan çocuk tespit ettik. Halbuki, bu çocuklar zaten vardılar, sıralarda oturuyorlardı, öğretmen bunlarla buluşuyordu; fakat genel tarama yaptığınızda bunlar ortaya çıkıyor.

...Genel tarama bu çocukları ortaya çıkarıyorsa, okullarda ihmal ve istismara maruz çocukların saptanması için genel taramaların yapılması da, çocukların kendi istekleriyle rehberlik servisine yapılan müracaatın dışında durumları da ortaya çıkaracaktır..

”

Hilmi Eren, Uzm.Psik.Dan.
Bahçelievler RAM Md.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç ve Öneriler sekiz başlık altında paylaşılmıştır: Sonuç 1: Toplumsal sorun; Sonuç 2: Yasal düzenleme; Sonuç 3: Özel ihtisas kurumları ve hizmetleri; Sonuç 4: Koordineli çalışma ve takip; Sonuç 5: Standart Operasyon Prosedürleri (SOP); Sonuç 6: Ortak tutum, bilgi, beceriler ve uygulamalar; Sonuç 7: Kurumlar arası ortak kullanıma açık veri tabanı; Sonuç 8: Hizmet kalitesi ve hesap verebilirlik.

1

SONUÇ 1: TOPLUMSAL SORUN

Çocuklara yönelik ihmal ve istismar toplumsal bir sorundur.

Öneriler:

a. Ülke çapında bütün kurum ve kuruluşların, karar vericilerin, kişilerin, ailelerin farkına varma, bildirme, müdahale ve sağaltım- iyileştirme süreçlerine ciddi ve bilinçli şekilde katkı vermesi ile ilgili düzenlemelerin yapılması önemlidir.

b. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda farkına varma, bildirme, müdahale ve sağaltım- iyileştirme süreçlerine ilişkin iyi örneklerin paylaşılması ve kamuoyunda yer alması için 'bilinçli, duyarlı- çocuk dostu' medyanın katkısını almak üzere çalışılması önerilir.

2

SONUÇ 2: YASAL DÜZENLEME

Yasal açıdan gerek Türk hukuk sisteminde gerekse sözleşmeler (uluslararası sözleşmelerin de kabul edilmesi ile) ve yasalarla çocuğun korunma altına alınması yolunda ciddi düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Mevcut yasalar rehber nitelikte uygulama ile ilgili adımları da tarif etmektedir. Ancak uygulamada sorunlar ile karşılaşmaktadır.

Sorun alanları: a. Çocukların korunmasına dair düzenlemeler dağınık ve çeşitlidir; hukuk sistemimizde tek bir çatı altında toplanmamıştır. Bu kapsamda sorumluluk da farklı kurumlar arasında dağıtılmıştır. b. Yasaların uygulanması ve /veya kurumların kapasitesi ile ilgili olarak sorunlar yaşanmaktadır.

Öneriler:

a. İhmal ve istismara uğramış çocukların izlenmesi ve başvurabilecekleri destek sistemlerinin artırılmasına yönelik eksikliklerin giderilmesi ve çok disiplinli ele alınması gereken bir sorundur. Uygulamada tüm toplumsal kesimleri içine alacak şekilde yasal düzenlemeler ile desteklenmiş ülke politikası haline getirecek çalışmalar yapılması gerekmektedir.

b. Suç mağduru çocuğun geleceğini ve bütün yaşamını etkileyecek olan karar aşamasında adli görevliler (uzmanlar, hakim ve savcılar) önemli bir role sahiptir.

3

SONUÇ 3: ÖZEL İHTİSAS KURUMLARI ve HİZMETLERİ

Çocuk ihmal ve istismarı ile doğrudan ilgili gelişmiş özel ihtisas kurumları ve hizmetleri (gelişmiş AB ülkelerinde olduğu gibi) pilot uygulama olarak ülkemizde de yer almaktadır (Örneğin, ÇİM'ler).

Öneriler:

a. Bu kuruluşların ülke çapında yaygınlaştırılması ile ilgili çalışmalara hız verilmesi ve yeterli, eğitilmiş personel istihdamına ağırlık verilmesi önemlidir.

b. Pilot uygulama sürecinde bu kurumlardaki hizmetin mercek altına alınması, pilot iller/kurumlar arası bilgi ve deneyim ve paylaşımına dayalı 'öğrenilen derslerin' rapor edilmesi ve ülke çapında yaygınlaştırma öncesi gerekli iyileştirmelerin yapılması yönünde çalışılması önerilir.

4

SONUÇ 4: KOORDİNELİ ÇALIŞMA ve TAKİP

Hiçbir sektör ya da kurumun tek başına çocuk ihmal ve istismarını önleme konusunda kaynakları, yetki ve otoritesi yeterli değildir.

Öneriler:

a. Farkına varma, bildirme, müdahale ve sağaltım – iyileştirme, takip süreçlerinde çocuklara erken müdahale ve etkin rehabilitasyon desteği sağlayabilmek için kurumlar arası koordineli çalışma ile ilgili sistemlerin işletilmesi önerilir.

b. ÇKK'nda yer alan İl/ İlçe Koordinasyon Kurulları yerinde bir fikirdir; yasal dayanağı da olduğu için sistemde güçlü şekilde yer alabilir. Ancak, uygulamada yeterince-aktif şekilde görev yapamadığı görülmektedir. Bunun nedenlerinin iller arası bir komisyon ile araştırılması ve kurulların çalışması ile ilgili SoP'lerinin hazırlanması önerilir.

5

SONUÇ 5: STANDART OPERASYON PROSEDÜRLERİ (SOP)

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili kurumlar arası işbirliği-koordinasyon açısından SoP'ler belirlenmemiştir. Ayrıca, her kurumda mağdur çocukla karşılaşıldığı andan itibaren gereken SoP'ler de belirlenmemiştir.

Öneriler:

a. İhmal ve istismar olayı ile karşılaşıldığında, ihmal ve istismarın niteliğine göre kurumda, okulda, ailede, mahallede nasıl harekete geçileceğinin, hangi zamanlama ve sırayla nelerin yapılacağına ilişkin dokümanların hazırlanması önemlidir. Olaya neden olan tehdidin türüne göre, farklı müdahale işlemlerini dikkate alan alternatifli planlama yapılması bu kapsamdadır.

b. Okul Temelli SoP'lerinin belirlenmesi: Okulların ve öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile baş etme konusunda önemli katkıları olabilir. Bunun için, okul temelli çocuk ihmal ve istismarını tanıma, değerlendirme ve yönlendirme sitemine ilişkin SoP'lerinin hazırlanması ve vaka yönetimi sisteminin ivedilikle geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

6

SONUÇ 6: ORTAK TUTUM, BİLGİ, BECERİLER ve UYGULAMALAR

Adalet (hukuk), emniyet (kolluk), adli tıp, sağlık, eğitim, psiko-sosyal alanlardaki profesyonel meslek elemanlarının ihmal ve istismar mağduru çocuklarla çalışmak için

- ortak tutum ve yaklaşım içinde olmalarının sağlanması,
- temel bilgi, beceri ve uygulama sistemlerinin geliştirilmesi.

Öneriler:

a.Vaka Yönetimi: Mağdur çocuklar için 'vaka yönetimi' sisteminin kurumlar arası katılımcı bir yaklaşım ile ülkemize uyarlanması. Pilot illerde test çalışma yapılarak, ülke çapında yaygınlaştırılması. Vaka Yönetimi: Tanışma-Taahhüt, Görüşme, Vaka Eylem Planlaması, Planın Uygulanması, Vaka Takibi Yönetimi, Vakanın Sonlandırılması, Hizmetin Değerlendirilmesi aşamalarından oluşur.

b.Standart Operasyon Prosedürleri; ihmal ve istismar olayı ile karşılaşıldığında, ihmal ve istismarın niteliğine göre okulda, ailede, mahallede nasıl harekete geçileceğinin, hangi zamanlama ve sırayla nelerin yapılacağının önceden planlanmış halini ifade eder. Olaya neden olan tehdidin türüne göre, farklı müdahale işlemlerini dikkate alan alternatifli planlama yapılması bu kapsamdadır.

c.Psiko-sosyal müdahale (psikolojik ilk yardım): Bütün kurum ve kuruluşlarda mağdur çocukla karşılaşan meslek elemanlarına psikolojik ilk yardım eğitimleri verilmesi. Böylece, mağdur çocuk için psiko-sosyal destek – müdahalesinin ilk aşamada başlatılması. Ek olarak, psikolojik ilk yardım eğitimleri için kurumlar arası

bir standart sağlanması. Vakanın özelliğine göre gereken psiko-sosyal müdahalenin uygulanması için Psiko-sosyal müdahalenin vaka yönetimi içinde ele alınması. Vakanın özelliğine göre gereken psiko-sosyal müdahalenin uygulanması. Psiko-sosyal müdahalenin vaka yönetimi içinde ele alınması.

7

SONUÇ 7: KURUMLAR ARASI ORTAK KULLANIMA AÇIK VERİ TABANI

Suç mağduru çocuklara ilişkin bilgilerin yer aldığı ve ancak müdahale (yargı süreci de dahil) ve sağaltım- iyileştirme süreçlerinde çocuğun yüksek yararına kullanılmak üzere bir veri tabanının eksikliği söz konusudur.

Öneriler:

a. Suç mağduru çocuklarla ilgili kurumlar arası ortak kullanıma açık veri tabanı oluşturulması halinde- çocuğun yüksek yararının göz önünde bulundurulması ve 'zarar vermeme' konusunda gerekli önlemlerin alınması yaşımsaldır. Kişisel bilgi güvenliğinin en üst düzeyde sağlanması, sadece yüksek yetki seviyesinde bu veri tabanına ulaşılabilir olunması, vb. önlemler hassasiyetle göz önünde bulundurulmalıdır.

b. Veri tabanının ‘veriye dayalı’ risk haritalaması yapmak, politika raporlarına veri sağlamak, ulusal çocuk koruma politikalarının- stratejilerinin veriye dayalı olarak oluşturulmak amacı ile de kullanılabilir şekilde yapılandırılması önerilir.

8

SONUÇ 8: HİZMET KALİTESİ ve HESAP VEREBİLİRLİK

Bu alandaki kurum ve kuruluşların hizmet kalitesi ve faaliyetlerinin sorumluluğu almaları ile ilgili bir sistem geliştirilmemiştir.

Öneriler:

a.Sektörler arası koordineli çalışmanın ve sunulan hizmet kalitesinin değerlendirilebilmesi için göstergeler geliştirilmesi.

b.Kalite ve hesap verebilirlik göstergelerinin kurumlar arası katılımcı bir yaklaşım ile ülkemize uygun şekilde geliştirilmesi.

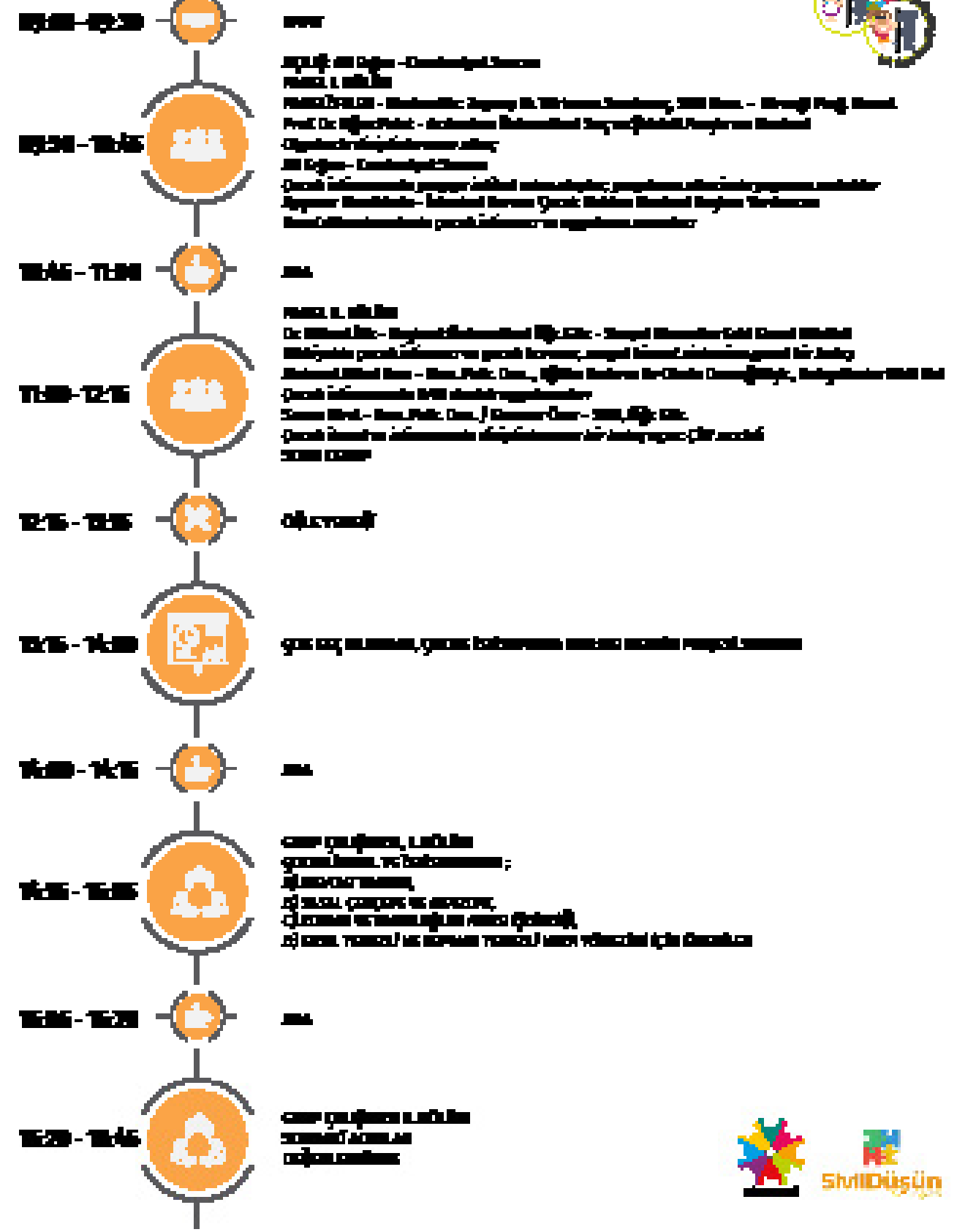
Bitirirken:

Çocuk ihmal ve istismarı ülkemizde yaygın, ciddiye alınması gereken, ama önlenabilir bir toplumsal sorundur. Bu konuda herkesin yapabileceği birtakım aktiviteler olmakla beraber kamu kurum ve kuruluşları bağlamında atılması gereken çok önemli adımlar bulunmaktadır. Bu adımların atılmasında karar vericilerin ve kamu görevlilerinin görevi ve sorumluluğu bulunurken, STK'lar, üniversiteler, donör kuruluşların vb. kuruluşların da somut ve ülkemize uyarlanabilir öneriler ile karar vericileri desteklemesi önemlidir. Vatandaşların ve ailelerin de çocuk ihmal ve istismarı konusunda öncelikle kendi tutum davranışlarının sonuçlarının farkında olması önemlidir. Ek olarak, vatandaşların, çocuk ihmal ve istismarı konusunda karar vericilerin ve kamu görevlilerinin adım atılmasını talep etmek ve izlemek hakkı ve sorumluluğu bulunmaktadır.

EK 1: ÇALIŞTAY PROGRAMI

ÇOK GEÇ OLMADAN, ÇOCUK İSTİSMARINA DUR DE İSTANBUL - PAYDAŞ ANALİZİ VE POLİTİKA RAPORU 19 MAYIS 2018, TERCİH ÇFT SİEL ÇALIŞTAY PROGRAMI

EKLER

- Ek 1: Çalıştay programı
- Ek 2: Kaynaklar
- Ek 3: Kurumsal görüşmeler için yarı yapılandırılmış açık uçlu soru seti
- Ek 4: Görüşülen kurum ve kuruluşların listesi

EK 3: KURUMSAL GÖRÜŞMELER İÇİN YARI YAPILANDIRILMIŞ AÇIK UÇLU SORU SETİ

Kurum:

Görüşülen kişi-görevi:

Görüşme tarihi:

Görüşmeyi yapan:

SORULAR:

- a. İhmal ve istismar vakaları size (kurumunuza) nasıl ulaşıyor?
- b. Kurumunuzun suç mağduru çocuğun yüksek yararına çalışabilmesi için vakanın size nasıl gelmesi- yönlendirilmesi uygundur?
- c. Suç mağduru çocuğun yüksek yararı için kurumlar arası iş birliğini mevcut durumda nasıl değerlendirirsiniz?
- d. Suç mağduru çocuğun yüksek yararı için kurumlar arası etkili iş birliği önündeki engeller nelerdir? Bunları aşmak için neler önerirsiniz?
- e. Sizin eklemek istedikleriniz? Mesajlarınız? Dikkatinizi çeken noktalar.

EK 4: GÖRÜŞ ALINAN KURUM ve KURULUŞLAR (alfabetik sıra ile)

İkili görüşme için yapılan kurum ziyaretleri, 10 Mart Çocuk İstismarına Dur De İstanbul paneli katılımcılarının kurumları ve atölye çalışması grup çalışmaları katılımcılarının kurumları.

Not: Politika Raporu içeriği tümüyle Nirengi Derneği'nin görüş ve yorumlarını yansıtmaktadır. Aşağıdaki kurum ve kuruluşların resmi görüşlerini yansıtmaz.

- Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddeti Araştırma Merkezi
- Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
- İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi
- İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı
- İçişleri Bakanlığı, Emniyet Gen. Md.lüğü, İl Emniyet Md.lüğü, Çocuk Şube Md.,
- Çocuk Büro Amirliği (ÇBA)
- İl ASP Md.lüğü, Çocuk Hizmetleri-Sosyal Hizmetler Şube Md. lüğü
- Zeytinburnu İlçe MEM RAM
- İl Sağlık Md.lüğü, Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)
- Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi(ÇKUAM)

POLİTİKA RAPORU ve PAYDAŞ ANALİZİ
Çok Geç Olmadan Çocuk İstismarına Dur De İstanbul!
Mart 2018, İstanbul